

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 2

_____ 2021 р.

Голова Приймальної комісії

М. О. Фролов

ПРОГРАМА СПІВБЕСІДИ З КОНКУРСНОГО ПРЕДМЕТУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

ОСВІТНІЙ СТУПІНЬ: БАКАЛАВР

на основі повної загальної середньої освіти

Запоріжжя – 2021

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою співбесіди з історії України є оцінювання рівня сформованості історичної компетентності абітурієнта, визначення відповідності навчальних досягнень абітурієнта освітньому стандарту та чинній навчальній програмі. Пропоновану програму з історії України складено враховуючи цілі, вимоги і зміст навчання історії в загальноосвітніх навчальних закладах, закладені в Державному стандарті освіти та чинній програмі з історії України для школи. Хронологічно програма охоплює весь зміст шкільних курсів історії України від найдавніших часів до сьогодення.

Завдання співбесіди спрямовані на перевірку рівня сформованості в абітурієнтів історичної компетентності:

- хронологічна компетентність – уміння орієнтуватися в історичному часі, встановлювати близькі та далекі причинно-наслідкові зв'язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах, виявляти зміни і тяглість життя суспільства;
- просторова компетентність – уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури та природного довкілля;
- інформаційна компетентність – уміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність, виявляти і критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел;
- логічна компетентність – вміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого та зіставляти різні його інтерпретації;
- аксіологічна компетентність – уміння формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією та сучасним життям.

Якщо у програмі вказано дату, то це означає, що абітурієнт має знати її та встановлювати відповідність між нею та історичною епохою чи процесами суспільного життя минулого, діяльністю історичної постаті.

Названі в програмі історичні персоналії абітурієнт повинен вміти розпізнати за портретними рисами (автентичними пам'ятками – фотографіями тощо), характеризувати діяльність цієї людини та визначати її етапи, встановлювати відповідність між цією діяльністю та певними політичними силами чи обставинами, історичною епохою, оцінювати її вплив на хід історичних подій. Кожна з персоналій названа в програмі лише один раз, проте, якщо людина впливала на перебіг історичного процесу довгий час, завдання, пов'язані з її діяльністю можуть траплятися в кількох темах.

Поняття та терміни, зазначені у програмі, абітурієнти повинні називати, визначати, оперувати ними, встановлювати відповідність з епохою, діяльністю певних політичних сил чи історичних діячів тощо. Абітурієнти мають знати не тільки загальне визначення терміну, але і його конкретно-історичне значення.

Невід'ємною складовою програми з історії України є перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами.

II. ЗМІСТ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Вступ до історії України

Історія України як наука. Періодизація історії України. Джерела з історії України: речові, усні, писемні, візуальні.

Поняття і терміни: історія, історія України, хронологія, історичне джерело, археологія, цивілізація.

Стародавня історія України

Поява та розселення людей на території України. Заняття привласнювального господарства. Неолітична революція. Поширення землеробства й скотарства на землях України. Ремесла. Трипільська і середньостогівська археологічна культури (IV – середина III тис. до н.е.). Кочовики раннього залізного віку. Причини та наслідки занепаду Великої Скіфії. Велика грецька колонізація (VIII – VI ст. до н.е.). Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та Криму. Особливості грецької колонізації Північного Причорномор'я. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавінів). Велике розселення слов'ян (друга половина V – VII ст.). Історичні витоки українського народу.

Поняття і терміни: палеоліт, привласнювальне господарство, мезоліт, неолітична революція, відтворювальне (продуктивне) господарство, археологічна культура, неоліт, бронзовий вік, колонізація, кочовик, курган.

Історико-культурні пам'ятки: браслет із меандровим орнаментом із Мізинської стоянки; орнаментована кераміка трипільської культури, скіфський золотий гребінь із кургану Солоха, золота пектораль із кургану Товста Могила, Збруцький ідол.

Русь-Україна (Київська держава)

Розселення східнослов'янських племінних союзів (поляни, сіверяни, уличі, тиверці, хорвати (білі хорвати), волиняни (дуліби, бужани), древляни). Назва «Русь». Перша згадка назви «Україна» у письмених джерелах (1187 р.). Руська земля. Утворення України-Русі (Київської держави). Похід Аскольда на Константинополь 860 р. Об'єднання Олегом північних та південних руських земель у 882 р. Внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність перших київських князів/княгині: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава. Походи князів на Константинополь (907, 911, 941, 944 р.). Державотворення кінця X – початку XI ст. Запровадження християнства як державної релігії (988 р.). «Руська правда». Розгром печенігів князем Ярославом Мудрим у 1036 р. Правління наступників Ярослава Мудрого. Русь-Україна (Київська держава) в першій третині XII ст. Любецький з'їзд 1097 р. Укладення повісті минулих літ (1113 р.) Боротьба з половецькою загрозою Роздробленість Русі-України (Київської держави). Суспільно-політичне та господарське життя. Культура і духовність. Створення «Слова о полку Ігоревім». Софійський собор у Києві. Спасо-Преображенський собор у Чернігові. Успенський собор Києво-Печерської Лаври. Михайлівський Золотоверхий собор у Києві. П'ятницька церква у Чернігові. Вишгородська ікона. Свенська ікона Богородиці. Мозаїки Софійського собору.

Персоналії: Аскольд, Олег, Ігор, Ольга, Святослав, Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, Ярослав Осмомисл, Іларіон, Антоній Печерський, Алімпій, Нестор.

Поняття і терміни: племінний союз, князь, полюддя, язичництво, християнство, шлюбна дипломатія, роздробленість, віче, вотчинне землеволодіння, умовне землеволодіння, боярин, смерд, ізгой, закуп, рядович, холоп, ікона, мозаїка, фреска, книжкова мініатюра, билина, літопис.

Королівство Руське (Галицько-Волинська держава). Монгольська навала.

Об'єднання Галицького та Волинського князівств (1199 р.). Розбудова Галицько-Волинської держави (Королівства Руського) в 1238-1264 рр. Монгольська навала на південно-західні землі Русі. 1223 р. – битва на річці Калка. 1240 – захоплення монгольським військом Києва. Відвідування Данилом Галицьким Золотої Орди. Коронування Данила Галицького (1253 р.) Королівство Руське (Галицько-Волинська держава) за нащадків Данила

Романовича. Суспільно-політичне та господарське життя. Культура й духовність. Успенський собор у м. Володимир. Церква святого Пантелеймона м. Галич, Холмська ікона. Дорогобузька ікона.

Персоналії: Роман Мстиславович, Данило Романович, Лев Данилович, Юрій І Львович, Юрій II Болеслав.

Поняття і терміни: ярлик, баскак.

Руські удільні князівства у складі іноземних держав у другій половині у другій половині XIV – першій половині XVI ст. Кримське ханство.

Боротьба Польщі та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Входження українських земель до складу інших держав (Угорське королівство, Молдавське князівство, Османська імперія, Московське царство). Битва на річці Сині Води (1362 р.). Кревська унія (1385 р.). Велике князівство Руське Свидригайла. Остаточна ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Утворення Кримського ханства (40-ві рр. XV ст.). Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії (1478 р.). Виникнення українського козацтва. Перша згадка про українських козаків у писемних джерелах (1489 р.). 1514 р. - битва під Оршею. Соціально-економічне життя. Розвиток культури та освіти. Вірменський собор у Львові. Костел святого Варфоломія у Дрогобичі. Верхній замок у Луцьку, Кам'янець-Подільська фортеця. Хотинська фортеця. Покровська церква-фортеця у Сутківці. Замок Паланок (Мукачеве). Генуезька фортеця. Бахчисарайський палац. Ікона Богородиці з пророками з церкви у с. Підгорці. Церква Зішестя Святого Духа в с. Потелич. Ікона Олексія Горошковича.

Персоналії: Ольгерд, Вітовт, Свидригайло, Хаджі-Гірей, Костянтин Іванович Острозький, Юрій Дрогобич.

Поняття і терміни: шляхтич, магдебурзьке право, магістрат, цех, «Дике поле», козак.

Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст.

Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорізької Січі. Повстання 90-х років XVI ст. Братський рух. Берестейська церковна унія (1596 р.). Утворення греко-католицької церкви. Розвиток культури й освіти. Пересопницьке Євангеліє (1556-1561 рр.). Острозький замок, ансамбль площі Ринок у Львові, Чорна кам'яниця, будинок Корнякта.

Персоналії: Василь-Костянтин Костянтинович Острозький, Дмитро Вишневецький, Криштоф Косинський, Северин Наливайко, Іван Федорович, Герасим Смотрицький, Іпатій Потій, Мелетій Смотрицький.

Поняття і терміни: воєводство, низове козацтво, реєстрове козацтво, городове козацтво, Запорозька Січ, старшина, кошовий отаман, гетьман, клейноди, Українська греко-католицька церква, братство, полемічна література.

Українські землі у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст.

Зміни в соціально-економічному житті. Морські походи козаків. Участь українського козацтва у війнах Речі Посполитої проти Московського царства та Османської імперії. Похід гетьмана П.Конашевича-Сагайдачного на Москву у 1618 р. Хотинська війна 1621 р. Козацькі повстання 1620-х – 1630-х рр. Куруківська угода (1625 р.). «Пункти для заспокоєння руського народу» 1632 р. «Ординація війська Запорозького». Культура. Відновлення вищої православної церковної ієрархії 1620 р. Ансамбль Успенської церкви у Львові. Церква Успіння, вежа Корнякта, каплиця Трьох Святителів, кафедральний костел у Львові, каплиця Боїмів, замок у с. Підгірці, Іллінська церква у Суботіві.

Персоналії: Петро Конашевич-Сагайдачний, Тарас Федорович, Іван Сулима, Йов Борецький, Петро Могила.

Поняття та терміни: фільварок, кріпак, панщина, «доба героїчних походів», «Золотий спокій».

Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Національно-визвольна війна українського народу. Битви 1648 р.: під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявецька. Події 1649 р.: Зборівська битва, Зборівський договір.

Берестейська битва 1651 р. та Білоцерківський договір. Батозька битва 1652 р. Жванецька облога та Кам'янецький договір 1653 р. Переяславська рада та україно-московський договір («березневі статті») 1654 р. Московсько-польське Віленське перемир'я. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави – Війська Запорізького. Зовнішньополітична діяльність уряду Б. Хмельницького.

Персоналії: Богдан Хмельницький, Іван Богун, Адам Кисіль.

Поняття і терміни: національно-визвольна-війна, «Військо Запорозьке», Гетьманщина, козацтво.

Козацька Україна наприкінці 50 – 80-ті рр. XVII ст.

Внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність гетьманів козацької України 50 – 80-ті рр. XVII ст. Гадяцький договір 1658 р. Конотопська битва 1659 р. Андрусівське перемир'я 1667 р. Корсунська угода 1669 р., визнання Правобережною Україною протекторату Османської імперії. Занепад Правобережжя. Бахчисарайський договір 1681 р. Вічний мир 1686 р. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України.

Персоналії: Іван Виговський, Юрій Немирич, Юрій Хмельницький, Павло Тетеря, Іван Брюховецький, Петро Дорошенко, Дем'ян Многогрішний, Іван Сірко, Іван Самойлович. Чигиринські походи турецько-татарського війська.

Поняття і терміни: «Руїна», «Великий згін», «Чигиринські походи».

Українські землі наприкінці XVII – першій половині XVIII ст.

Гетьманщина в 1687-1709 рр. Повстання під проводом Семена Палія (1702-1704 рр.). Північна війна і Україна. 1708 р. – україно-шведський союз, зруйнування Батурина. Зруйнування Чортомлицької Січі у 1709 р. Конституція Пилипа Орлика 1710 р. Полтавська битва. Внутрішньополітична діяльність гетьманів козацької України 20-30-х рр. XVIII ст. Обмеження автономії Гетьманщини. Перша Малоросійська колегія. «Правління Гетьманського уряду» 1734-1750 рр. Розвиток культури та освіти. Києво-Могилянська академія. Духовність. Троїцький собор Троїцько-Іллінський монастир у Чернігові, Покровський собор у Харкові, ікона «Покров Богородиці» (з Б. Хмельницьким), оборонна синагога в м. Жовква, Георгіївська церква Видубицького монастиря в Києві, Преображенська церква у м. Великі Сорочинці, ікона Йова Кондзелевича «Вознесіння Христове», гравюра Івана Мигури «Іван Мазепа серед своїх добрих справ».

Персоналії: Іван Мазепа, Семен Палій, Кость Гордієнко, Пилип Орлик, Іван Скоропадський, Павло Полуботок, Данило Апостол, Феофан Прокопович.

Поняття і терміни: конституція, Малоросія, Малоросійська колегія, козацьке бароко, козацький літопис.

Українські землі в другій половині XVIII ст.

Гетьманування К. Розумовського. Ліквідація посади гетьмана у 1764 р. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорозької Січі. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація автономії Гетьманщини. Закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України (1783 р.). Розгортання гайдамацького та опришківського рухів. Коліївщина (1768 р.) Зміни в політичному становищі Правобережної України після поділів Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 рр.). Підкорення Кримського ханства Російською імперією (1783 р.). Реформи Марії Терезії та Йосифа II та їх вплив на українські землі. Ліквідація особистої залежності селян в Австрії (1780-1782 рр.). Розвиток культури, науки, освіти. Собор святого Юра у Львові, Андріївська церква у м. Київ, Троїцький собор Якима Погрібняка, Успенський собор Почаївської лаври, палац Кирила Розумовського в Батурині, скульптура Йогана Пінзеля.

Персоналії: Кирило Розумовський, Петро Калнишевський, Олекса Довбуш, Максим Залізняк, Іван Гонта, Григорій Сковорода, Артем Ведель, Іван Григорович-Барський.

Поняття та терміни: опришки, Нова (Підпільненська) Січ, паланка, зимівник, Задунайська Січ, гайдамака, Коліївщина.

Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Адміністративно-територіальний поділ українських земель у складі Російської імперії. Українське національне відродження: початок, періоди й особливості. Видання «Енеїди» І. Котляревського у 1798 р. Відновлення українського козацтва в час французько-російської війни. Ліквідація Задунайської Січі у 1828 р. Повстання Чернігівського полку (1835-26 рр.). Польське визвольне повстання 1830-1831 рр. Кирило-Мефодіївське братство. Поширення в Україні російського та польського суспільних рухів. Початок промислового перевороту. Повстання під проводом У. Кармалюка.

Персоналії: Іван Котляревський, Устим Кармалюк, Тарас Шевченко, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш.

Поняття і терміни: нація, національне відродження, національне відродження, національна ідея, масон, промисловий переворот.

Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель. Початок національного відродження. Створення освітнього товариства галицьких греко-католицьких священників (1816 р.). Діяльність «Руської трійці» (1833-1837 рр.). Альманах «Русалка Дністровая» (1837 р.). Західноукраїнські землі в європейській революції 1848-1849 рр. Скасування панщини в Галичині 1848 р. Діяльність Головної руської ради (1848-1851 рр.). Досвід парламентаризму. «Зоря Галицька».

Персоналії: Іван Могильницький, Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький, Олександр Духнович, Лук'ян Кобилиця.

Поняття і терміни: будителі, революція, «Весна народів».

Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.

Освіта, наука, література, образотворче мистецтво, архітектура. Відкриття університетів: 1805 Р.- Харків, 1834 р. – Київ. Ліквідація царською владою греко-католицької церкви на Правобережжі. «Історія русів». «Галицько-руська матиця». Собор руських вчених. Будівля Київського університету 1837-1843 рр. В. Тропінін. «Дівчина з Поділля». Т. Шевченко: автопортрет, «Катерина», «Живописна Україна». Пам'ятник князю Володимирі в Києві, пам'ятник Ришельє в Одесі, В. Штернберг «Садиба Г. Тарновського».

Персоналії: В. Каразін, П. Гулак-Артемовський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Максимович, М. Остроградський.

Поняття і терміни: класицизм, романтизм.

Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.

Події Кримської війни 1853-1856 рр. на українських землях та поразка Російської імперії. Царський маніфест про ліквідацію кріпосного права 19 лютого 1861 р. Реформи 60 – 70-х рр. XIX ст. і процеси модернізації в Україні. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадського руху. Валувський циркуляр 1863 р. Польське визвольне повстання 1863-1864 рр. Журнали «Основа», «Громада», «Київська старина». Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства» (1873-1876 рр.). Емський указ 1873 р. Братство тарасівців. Національне відродження кримсько-татарського народу.

Персоналії: В. Антонович, О. Кониський, М. Драгоманов, П. Чубинський, Б. Грінченко, І. Гаспринський.

Поняття і терміни: «Київська козащина», земство, громадський рух.

Українські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст.

Національна політика австрійського уряду щодо українських земель. Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта» (1868 р., Львів). Створення Літературного товариства ім. Т. Шевченка у м. Львів 1873 р. Українські видання «Правда», «Діло», «Записки Наукового товариства імені Шевченка». Розвиток кооперативного руху, трудова

еміграція. Політизація національного руху й утворення перших політичних партій: 1890 р. Русько-української радикальної партії (РУРП), 1899 р. Української Національно-демократичної партії (УНДП), 1899 р. Української соціал-демократичної партії (УСДП).

Персоналії: Ю. Романчук, Ю. Бачинський, І. Франко, О. Барвінський, Ю. Федкович.

Поняття і терміни: трудова еміграція, кооперація, москвофіли, українофіли, народовці, радикали, партія, «нова ера».

Культура України в другій половині XIX – початку XX ст.

Піднесення української культури. Освіта. Відкриття Новоросійського університету в Одесі у 1865 р. Чернівецький університет (1875 р.). Розвиток науки. Розвиток літератури, музичного, образотворчого, театрального мистецтва. Резиденція православних митрополитів Буковини і Далмації в Чернівцях, Володимирський собор у Києві, оперний театр в Одесі, будинок з химерами в Києві, будинок Полтавського губернського земства, будинок страхового товариства «Дністер» у Львові. Пам'ятник Хмельницькому у Києві. Картина М. Пимоненка «Святочне ворожіння». С. Васильківський «Козаки в степу». І. Репін «Запорожці пишуть листа турецькому султанові». І. Труш «Портрет Лесі Українки». О. Мурашко «Дівчина в червоному капелюсі». Українські підприємці-благодійники. Церковне життя.

Персоналії: І. Мечников, І. Пулюй, А. Кримський, Д. Яворницький, Леся Українка, М. Кропивницький, М. Садовський, М. Занковецька, М. Вербицький, М. Лисенко, С. Крушельницька, Б. Ханенко, В. Смирненко.

Поняття і терміни: меценат, професійний театр, реалізм, модернізм.

Українські землі у складі Російської імперії в 1900-1914 рр.

Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Земельна реформа П. Столипіна та її вплив на Україну. Консолідація української нації. Створення політичних партій Наддніпрянщини. Створення РУП 1900 р. Створення ТУП у 1908 р. Самостійницька і автономістська течії в національному русі. Події революції 1905 – 1907 рр. в Україні. Створення першої «Просвіти» на Наддніпрянщині 1905 р. Діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах. Діяльність «Просвіти». Посилення національного наступу в Наддніпрянській Україні у 1907 – 1914 рр.

Персоналії: Є. Чикаленко, М. Міхновський, В. Липинський.

Поняття і терміни: монополія, хутір, відруб, чорносотенець, страйк.

Українські землі у складі Австро-Угорщини в 1900-1914 рр.

Становище промисловості та сільського господарства. Радикалізація українського політичного руху. Вплив Української греко-католицької церкви на піднесення національної свідомості населення Західної України. Обрання Андрея Шептицького митрополитом УГКЦ у 1900 р. Боротьба політичних партій Західної України за реформу виборчої системи. 1907 р. запровадження загального виборчого права для чоловіків.

Персоналії: Андрей Шептицький, І. Боберський, К. Трильовський.

Поняття і терміни: загальне виборче право.

Україна в Першій світовій війні

Україна в геополітичних планах Антанти і Центральних держав. Позиції українських політичних сил Наддніпрянської України та західноукраїнських земель щодо війни. Головна українська рада. Союз визволення України. Загальна українська рада. Перебіг воєнних дій на території України. Українці в арміях воюючих держав. Діяльність австрійської та російської адміністрації в Галичині. Бойовий шлях легіону Українських січових стрільців.

Персоналії: К. Левицький, Д. Донцов, А. Жук, М. Галушинський, Василь Вишиваний.

Поняття і терміни: світова війна, Галицько-Буковинське генерал-губернаторство, мобілізація, евакуація.

Початок Української революції

Революційні події в Україні у 1917 – на початку 1918 р. Українізація армії. Еволюція поглядів політичних сил України щодо самовизначення українців. Універсали Центральної Ради. Політика Української Центральної Ради в умовах загострення конфлікту з Тимчасовим

урядом та більшовицькою Росією. Проголошення Української Народної Республіки. Війна радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР. Кримськотатарський національний рух. «Всеукраїнський з'їзд рад» у Харкові. Перша війна більшовицької Росії з УНР. Бій біля станції Крути. Події 1917 р. в Криму. Проголошення незалежності УНР. Окупація більшовицькою Росією України. Берестейський мирний договір. Вигнання більшовиків з території УНР. Похід Петра Болбочана на Крим. Конституція УНР.

Персоналії: М. Грушевський, В. Винниченко, С. Єфремов, П. Болбочан, Н. Челебіджан.

Поняття і терміни: автоматизація, самостійники, Українська Центральна Рада, універсали, Генеральний Секретаріат, «Вільне козацтво», Установчі збори, курултай.

Розгортання Української революції. Боротьба за відновлення державності

Брестський мир між УНР та державами Четверного союзу, Військова конвенція УНР з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Прийняття Конституції УНР. Гетьманський переворот і утворення Української Держави. Утворення ЗУНР. Український національний рух на Буковині і у Закарпатті. Акт злуки УНР та ЗУНР. Директорія. Окупація військами Антанти півдня України. Друга війна більшовицької Росії з УНР. Денікінський режим в Україні. «Київська катастрофа». Більшовицький режим в Україні. Прийняття Конституції УСРР 1919 р. «Чортківська офензива». Перший «Зимовий похід» Армії УНР. Варшавська угода між УНР та Польщею. Польсько-радянська війна на території України. Утворення Галицької СРР. Другий «Зимовий похід» Армії УНР. Ризький мирний договір 1921 р. Холодноярська республіка (1919-1922 рр.). Культура та духовність. Пам'ятник Т. Шевченку в м. Ромни, Г. Нарбут «Еней та його військо». Утворення Української автокефальної церкви 1921 р.

Персоналії: П. Скоропадський, Д. Вітовський, Є. Петрушевич, С.Петлюра, Н. Махно, В. Липківський, Г. Нарбут, В. Вернадський.

Поняття і терміни: Директорія, соборність, отаманщина, воєнний комунізм, червоний терор, інтервенція, «Чортківська офензива», «Київська катастрофа».

Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні

Входження УСРР до складу СРСР (1922 р.). Масовий голод у південних губерніях УСРР (1921-1923 рр.). Антирелігійна кампанія. Неп в УСРР. Утворення Кримської АСРР. Національна політика радянської влади в УСРР. Молдавська АСРР. Суспільно-політичне життя. Ліквідація багатопартійності. Політика «коренізації» в УСРР (українізація). Згорання НЕПу і перехід до директивної економіки. Індустріалізація (1925 р.). Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих. Українське національне відродження 20-х рр. Боротьба з націонал-комунізмом. В. Касіян «Гуцул з квіткою», «Карпатська мати», Ф. Кричевський «Життя»: триптих». Будівля Держпрому в Харкові.

Персоналії: О. Шумський, М. Хвильовий, М. Волобуєв.

Поняття і терміни: тоталітарний режим, нова економічна політика, коренізація, українізація, індустріалізація.

Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні

Форсована індустріалізація. Перша п'ятирічка 1928/29-1932 рр. Насильницька колективізація (1929 р.). Примусові хлібозаготівлі. Опір селянства. Голодомор 1932-1933 рр.- геноцид українського народу. Масштаби та наслідки Голодомору. Масові репресії та їх ідеологічне виправдання більшовицьким режимом. Політичні процеси 1920-х – початку 1930-х рр. Шахтинська справа 1928 р. Справа СВУ 1930 р. Згорання українізації. Ідеологізація суспільного життя, культ особи. Перенос столиці України з Харкова до Києва. Конституція 1937 р. Великий терор 1937-1938 рр. Биківня та інші місця масових поховань жертв репресій. Національно-демографічні зміни. Розстріляне відродження. М. Самокиш «Бій Богуна з Чарнецьким», будівля Верховної Ради. Антирелігійна кампанія.

Персоналії: К. Малевич, М. Бойчук, Лесь Курбас, О. Довженко.

Поняття і терміни: п'ятирічка, індустріалізація, колективізація, репресії, розкуркулення, «Закон про п'ять колосків», Голодомор, «чорна дошка», націонал-

ухильництво, «розстріляне відродження», «Головне управління таборів» (Гутаб – Гулаг), паспортна система, геноцид, соцреалізм.

Західноукраїнські землі в міжвоєнний період

Підписання Бессарабського протоколу 1920 р., визнання Антанти входження Бессарабії до складу Румунії. Визнання країнами Антанти входження Східної Галичини до складу Польщі 1923 р., саморозпуск уряду ЗУНР. Правовий статус українських земель у складі Польщі. Національна політика та міжнаціональні відносини. Економічне та соціальне становище населення. Українська кооперація. Просвітні організації краю. Українські політичні і громадські організації. «Пацифікація». Утворення УНДО 1925 р. Українська військова організація та ОУН. Українські землі у складі Румунії. Татарбунарське повстання. Суспільно-політичне життя. Українські землі у складі Чехословаччини. Правовий статус Закарпаття. Карпатська Україна. Карпатська Січ. Культура та духовність. Політичне і культурне життя української еміграції.

Персоналії: Є. Коновалець, В.-С. Залозецький-Сас, В. Мудрий, А. Волошин.

Поняття і терміни: осадництво, пацифікація, інтегральний націоналізм, русинство, політична еміграція.

Україна в роки Другої світової війни

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. «Пакт Молотова-Ріббентропа». Початок Другої світової війни 1 вересні 1939 р. Окупація Червоною армією Галичини, Волині, Хотинщини та Південної Бессарабії, Північної Буковини. Радянізація. Масові політичні репресії 1939-1940 рр. Початок німецько-радянської війни. Бойові дії в 1941-1941 рр. Відступ Червоної Армії. Мобілізаційні заходи. Злочини комуністичного тоталітарного режиму. Окупація України військами Німеччини та її союзниками. «Новий порядок». Масове знищення мирного населення. Голокост. Опір окупантам. Український визвольний рух. Проголошення Акта відновлення Української Держави 30 червня 1941 р. Поліська Січ. Утворення УПА 14 жовтня 1942 р. . Україно-польське протистояння. Радянський партизанський рух. Бойові дії 1942-1943 рр. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників з Правобережної та Південної України. Грудень 1942 р. – початок вигнання німецьких військ та їх союзників з України. Вигнання німецьких окупантів із Києва 6 листопада 1943 р. Січень-лютий 1944 р. – Корсунь-Шевченківська наступальна операція. Депортація кримських татар та інших народів Криму. Завершення бойових дій на території України. 28 жовтня 1944 р. завершення вигнання німецьких військ та їх союзників з території України. 2 вересня 1945 р. – Завершення Другої світової війни. Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй. Внесок українського народу в перемогу над нацизмом. Українське питання на Тегеранській, Ялтинській і Потсдамській конференціях. Ціна війни. Культура і духовність.

Персоналії: І. Багрянний, Тарас Бульба (Боровець), С. Бандера, А. Мельник, Я. Стецько, Р. Шухевич, К. Осьмак, І. Кожедуб, О. Берест, Амет-Хан Султан, В. Порик, К. Дерев'янка, О. Теліга.

Поняття і терміни: радянізація, план «Барбаросса», випалена земля, нацистський новий порядок, план «Ост», Голокост, остарбайтери, концтабори, колабораціонізм, похідні групи, Поліська Січ, бандерівці, чорносвитники, депортація, український визвольний рух.

Україна в перші повоєнні роки

Україна – співзасновниця ООН (квітень 1945 р.). Встановлення кордонів УРСР у міжнародних договорах. Входження Закарпаття до складу УРСР у 1945 р. Посилення радянізації та репресії у західних областях УРСР. Український визвольний рух у 1944-1950-х рр. Обмін населенням між Польщею й УРСР. Встановлення західного кордону УРСР в 1951 р. Масові депортації (1944-1946 рр.). Операції «Вісла»(квітень-липень 1947 р.) і «Захід» (1947 р.). Ліквідація УГКЦ (березень 1946 р.). Внутрішньополітична й економічна ситуація в УРСР. Голод в Україні 1946-1947 рр. Ідеологічні кампанії. «Чистики» творчої інтелігенції. Культура і духовність. Т. Яблонська «Хліб».

Персоналії: О. Богомолець, С. Лебедев, А. Малишко, М. Рильський, В. Сосюра, П. Тичина, В. Філатов, В. Кук, Й. Сліпий.

Поняття і терміни: відбудова, операція «Вісла», операція «Захід», «ждановщина», «лисенківщина», космополітизм, «холодна війна».

Україна в умовах деєталінізації

Участь українців у повстаннях у єталінських концтаборах 1953-1954 рр. XX з'їзд КПРС 1956 р. Деєталінізація і лібералізація суспільно-політичного життя. Ліквідація ГУТабу. Зміни адміністративно-територіального устрою УРСР: входження Кримської області до складу УРСР (лютий 1954 р.). Зміни в управлінні господарством. Зародження дисидентського руху та його течії. «Шієдесятництво». Антирежимні виступи 1960-х. Утворення Української робітничо-єелянської спілки у 1959 р. Клуб творчої молоді «Сучасник» 1959 р. Культура й духовність. К. Білокур Хата в Богданівці».

Персоналії: К. Білокур, Л. Лук'яненко, І. Світличний, В. Стус, А. Горська, Л. Костенко, Є. Сверстюк, В. Симоненко, Л. Танюк, С. Корольов.

Поняття і терміни: деєталінізація, культ особи, лібералізація, політична реабілітація, відлига, раднаргосп, шієдесятники, дисиденти.

Україна в період загострення кризи радянської системи

Ідеологічні орієнтири партійно-радянського керівництва. Перша хвиля масових затримань діячів антирежимного руху у 1965 р. Конституція УРСР 1978 р. Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні (середина 1960 – початок 1980-х рр.). Кадрові зміни в політичному керівництві УРСР. Конституція УРСР 1978 р. Економічна ситуація в УРСР. Дисидентський рух: течії, форми і методи боротьби. «Український вієник» 1970-1972 рр. Українська громадська група сприяння виконанню Гельєїнських угод 1976 р.. Самвидав. Кримськотатарський національний рух. Культура і духовне життя. М. Приймайченко «Гороховий звір», Скульптор В. Бородай пам'ятник засновникам Києва (Кий, Щек, Хорив, Либідь). Русифікація.

Персоналії: І. Дзюба, В. Марченко, П. Григоренко, М. Руденко, В. Чорновол, М. Брайчевський, С. Параджанов, І. Миколайчук, О. Гончар, Л. Биков, В. Івасюк, М. Джемілев, М. Амосов, О. Антонов.

Поняття і терміни: застій, дефіцит, розвинений соціалізм, номенклатура, «самвидав», «тамвидав», правозахисник.

Відновлення незалежності України

Початок «перебудови» в СРСР. Чорнобильська катастрофа 26 квітня 1986 р. Загострення соціально-економічної кризи. Фінансове становище та рівень життя населення. Шахтарські страйки. Гласність і політичний плюралізм. Український національно-демократичний рух. Зміни в політичному керівництві УРСР. Формування багатопартійності, виникнення Народного руху України за перебудову у вересні 1989р., перші альтеративні вибори до Верховної Ради у 1990 р. Прийняття Декларації про державний суверенітет (16 липня 1990 р.). Революція на граніті (жовтень 1990р.). Створення Автономної республіки Крим. Меджліє кримськотатарського народу (червень 1991). Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Проведення референдуму та виборів Президента України 1 грудня 1991 р. Розпад СРСР. Міжнародне визнання України. Культура. Духовне відродження.

Персоналії: Л. Кравчук.

Поняття і терміни: перебудова, гласність, плюралізм, українській національно-демократичний рух, багатопартійність, суверенітет, незалежність, ринкові відносини, референдум, президент.

Становлення України як незалежної держави

Початок державотворчих процесів. Започаткування Збройних сил України 6 грудня 1991 р. Повернення кримських татар на батьківщину. Статус Криму. Суспільно-політичне життя. Особливості формування багатопартійності. Обрання Президентом України Л. Кучми у липні 1994 р. Прийняття Конституції 28 червня 1996 р. Економіка України в 1991-1998 рр.

та 1998-2004 рр. Запровадження гривні у вересні 1996 р. Демографічні та міграційні процеси. Олігархічна система. Початок інтеграції в європейський і світовий простір. Обрання України членом Ради Європи у 1995 р. Політична розбудова суспільства. Рухи протесту на початку 2000-х рр. Помаранчева революція жовтень-грудень 2004 р. Обрання Президентом України В. Ющенка. Україна в системі міжнародних відносин. Культура і духовність.

Персоналії: Л. Кучма, В. Ющенко, Л. Гузар, Л. Каденюк.

Поняття і терміни: корупція, тіньова економіка, олігарх, «Помаранчева революція», поліконфесійність.

Творення нової України

Суспільно-політичне життя України в 2005-2013 рр. Вступ України до Світової організації торгівлі в 2008р. Авторитарний режим В. Януковича. Революція Гідності (листопад 2013-лютий 2014 рр.). Небесна сотня. Анексія Росією Криму. Агресія Росії проти України. Російсько-українська війна. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Реакція світової спільноти. Спроби мирного врегулювання. Мінські домовленості (вересень 2014 р., лютий 2015 р.). Соціально-економічний розвиток України до і після 2014 р. Євроінтеграційний поступ України: угода про асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.). Режим безвізового в'їзду в країни ЄС для громадян України. Культура і духовність.

Персоналії: П. Порошенко.

Поняття і терміни: «Євромайдан», «революція Гідності», «Небесна сотня», анексія, сепаратизм, антитерористична операція, тимчасово окупована територія, кіборг, волонтерський рух, люстрація, громадянське суспільство, безвізовий режим, екуменізм.

ІІІ. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Підручники

1. Свідерський Ю.Ю., Ладиченко Т.В. Романишин Н.Ю. Історія України: підручник для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2015. 256 с.
2. Гупан Н.М., Смаргін І.І., Пометун О.І. Історія України: підручник для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Освіта, 2016. 224 с.
3. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України: підручник для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. Харків : Ранок, 2015. 240 с.
4. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням всторії : підручник для 8 класу загальноосвіт. навч. закл. Харків : Ранок, 2016. 320 с.
5. Власов В.С. Історія України: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2016. 256 с.
6. Швидько Г.К., Чернообай О.П. Історія України: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладу. Київ : Генеза, 2016. 352 с.
7. Струкевич О.К. Історія України: підручн. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2016. 272 с.
8. Гупан Н.М., Смаргін І.І., Пометун О.І. Історія України: підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Харків : ФОЛЮ, 2016. 320 с.
9. Брунейко І.О., Наумчук О.В., Крижановська М.Є, Штанько О.Ф. Історія України: підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль : Астон, 2016. 296 с.
10. Власов В.С. Історія України: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2017. 304 с.
11. Сорочинська Н.М., Гісем О.О. Історія України : підручник для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. 272 с.
12. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів. Харків : Ранок, 2017. 288 с.
13. Пометун О.І., Гупан Н.М., Смагін І.І. Історія України : підруч. Для 9 кл. загальноосвіт. Навч. закл. Київ : УОВЦ «Оріон», 2017. 288 с.
14. Струкевич О.К. Історія України: підручн. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2017. 240 с.
15. Турченко Ф.Г., Мороко В.М. Історія України: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2017. 384 с.
16. Реєнт О. П., Малій О.В. Історія України (рівень стандарту) : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2017. 272 с.
17. Власов В.С., Кульчицький С.В. Історія України (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2018. 304 с.
18. Власов В.С., Кульчицький С.В. Історія України (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2019. 344 с.

Посібники

1. Власов В., Панарін О. Історія України. Типові тестові завдання. Київ : Літера ЛТД, 2019. 128 с.
2. Власов В. Історія України. Пам'ятки архітектури, образотворчого мистецтва та персоналії, обов'язкові для розпізнавання. Тестові завдання. Київ : Літера ЛТД, 2019. 96 с.
3. Сорочинська Н. Історія України. Тестові завдання. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 152 с.

4. Сорочинська Н. Історія України. Комплексне видання для підготовки до ЗНО. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 360 с.
5. Панчук І. Історія України. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання і державної підсумкової атестації. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. 496 с.
6. Кчицький С.В., Мищик Ю.А., Власов В.С. Історія України: Довідник для абітурієнтів та школярів загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Літера ЛТД, 2009. 528 с.

Атласи

1. Атлас з історії України: 7 клас. Київ : Інститут передових технологій, 2003. 16 с.
2. Атлас з історії України XVI-XVIII ст.: 8 клас. Київ : Інститут передових технологій, 2004. 16 с.
3. Атлас з історії України друга пол. XVIII – початок XX ст.: 9 клас. Київ : Інститут передових технологій, 2005. 20 с.
4. Атлас з історії України 1914-1939 рр.: 10 клас. Київ : Інститут передових технологій, 2006. 16 с.
5. Атлас з історії України 1939-2005 рр.: 11 клас. Київ : Інститут передових технологій, 2006. 16 с.

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Під час співбесіди членами комісії ставляться запитання абітурієнту відповідно до затвердженої програми з «Історії України». Співбесіда передбачає три питання:

- 1) теоретичне питання з давньої та нової історії України – всього максимум 80 балів;
- 2) теоретичне питання з новітньої історії України – всього максимум 80 балів;
- 3) три історичні терміни, поняття та 1 питання на знання історичної персоналії – по 10 балів, всього максимум 40 балів.

Максимальна кількість балів – 200.

Час підготовки до співбесіди – 40 хвилин.

Поставлені на співбесіді питання та відповіді на них записуються вступником на аркуші відповіді (співбесіди).

Підсумковий бал за результатами спів бесіди з «Історії України» визначається як сума балів, отриманих абітурієнтом на три питання.

Критерії оцінювання теоретичних питань:

Критерії оцінювання	Кількість балів за одне теоретичне питання
знання і розуміння програмного матеріалу в повному обсязі; послідовний, логічний, обґрунтований, безпомилковий виклад матеріалу; самостійне, впевнене і правильне застосування знань; глибоке усвідомлення зв'язків; ґрунтовне пояснення закономірностей та характеристика інших зв'язків в історичному процесі; вміле застосування принципів і методів історичного пізнання; опанування навичками джерелознавчого та історіографічного аналізу; вміле формулювання висновків і узагальнень; вміле оцінювання та інтерпретація історичних даних	71-80
знання і розуміння програмного матеріалу в цілому; послідовний, логічний, безпомилковий виклад матеріалу; усвідомлення основних зв'язків у навчальному матеріалі; пояснення закономірностей та характеристика інших зв'язків в історичному процесі; правильне і без особливих труднощів застосування знань в нових умовах; застосування принципів і методів історичного пізнання; формулювання висновків і узагальнень; оцінка та інтерпретація історичних даних; допущення окремих несуттєвих помилок	50-70
знання і розуміння тільки основного програмного матеріалу в обсязі, який дозволяє застосувати наступний програмний матеріал; спрощений виклад матеріалу; усвідомлення окремих зв'язків у навчальному матеріалі; пояснення основних закономірностей та характеристика основних зв'язків в історичному процесі; застосування окремих знань в конкретних умовах самостійно чи при допомозі викладача; застосування окремих принципів і методів історичного пізнання; допущення окремих суттєвих помилок	29-49
поверхове знання і розуміння основного програмного матеріалу в обсязі, який не дозволяє засвоювати наступний програмний матеріал; непослідовний виклад матеріалу з допущенням суттєвих помилок; невміння робити узагальнення та висновки; невміння застосувати знання у практичній діяльності.	0-28

Критерії оцінювання питання на знання історичних термінів та персоналій:

Критерій оцінювання відповіді (1термін або персоналія)	
Правильна і повна відповідь	10
Відповідь містить неточності	9-6
Відповідь неповна, абітурієнт показав недостатні знання	1-5
Неправильна відповідь або відповіді не надано	0

Голова предметної
екзаменаційної комісії

Винарчук Т.В.